

І. Бабенко

- Викладач кафедри практики мовлення та інформаційних технологій Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов

УДК 376. 54. (73)

ІСТОРИЧНІ ВІХИ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСУ СОЦІАЛЬНО - ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ У США

У статті подається визначення соціально-педагогічної підтримки, її мети та змісту. Автором визначено етапи становлення та розвитку процесу соціально-педагогічної підтримки обдарованих дітей у США, проаналізовано державні документи та офіційні дані.

Ключові слова: *етапи становлення, обдарованість, система освіти, соціально – педагогічна підтримка, стандарти програм*

И. Бабенко

- Преподаватель кафедры практики речи и информационных технологий Горловского государственного педагогического института иностранных языков

УДК 376. 54. (73)

ИСТОРИЧЕСКИЕ ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ ПРОЦЕССА СОЦИАЛЬНО – ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОДДЕРЖКИ ОДАРЕННЫХ ДЕТЕЙ В США

В статье представляется определение социально-педагогической поддержки, ее цели и содержания. Автором определены этапы становления и развития процесса социально – педагогической поддержки одаренных детей в США, проанализированы государственные документы и официальные данные.

Ключевые слова: *одаренность, система образования, социально – педагогическая поддержка, стандарты программ, этапы становления*

I. Babenko

*- Instructor of the chair of speech practice and information technologies
Horlivka state pedagogical institute for foreign languages*

УДК 376. 54. (73)

THE HISTORICAL MILESTONES OF THE DEVELOPMENT OF SOCIO – PEDAGOGICAL SUPPORT OF GIFTED CHILDREN IN THE USA

The paper gives the definition of socio – pedagogical support, its goals and content. The author defines the milestones of the establishment and the development of socio-pedagogical support of gifted children in the USA, gives the analysis of the state documentation and official data.

Keywords: *giftedness, the educational system, the periods of establishment, the Gifted Program Standards, the socio – pedagogical support*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Останнім часом питання підтримки обдарованих дітей у США торкнулось майже всіх сфер американського суспільства. Феномен дитячої обдарованості став предметом посиленого інтересу багатьох спеціалістів: педагогів, психологів, соціологів та ін. У наш час дослідженню цього феномена приділяється багато уваги, особливо у напрямку вивчення таких властивостей дитячої обдарованості, як рефлексія, домінуюча пізнавальна мотивація, творча активність, структура динаміки підтримки дитячої обдарованості у цілому.

Усі діти потребують як педагогічної, так і соціальної підтримки, а обдаровані діти особливо. Обидві сторони цієї взаємодії є однаково цілісними та вагомими. Досліджуючи питання підтримки обдарованих дітей, не можна не дослідити історію цієї проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета цієї статті – розглянути історичні аспекти процесу соціально-педагогічної підтримки обдарованих дітей та визначити основні етапи становлення соціально-педагогічної підтримки обдарованих дітей у США.

У контексті досліджуваної проблеми **актуальність статті** полягає у розгляді історичних віх розвитку процесу соціально-педагогічної підтримки обдарованих дітей США, з огляду на доцільність використання позитивних аспектів іноземного досвіду у цій сфері в Україні. Запозичення американського досвіду сприятиме вдосконаленню української системи надання соціально – педагогічної підтримки обдарованим учням.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Здібності будь-якої обдарованої дитини починають розвиватися під час перебування в певному соціумі. Оскільки динаміка розвитку здібностей дитини безпосередньо залежить від тієї всебічної підтримки, яку вона буде отримувати, тому соціально-педагогічна підтримка посідає одне з головних місць у житті обдарованої особистості.

Соціально-педагогічну підтримку ми диференціюємо як такий різновид, що спрямований на надання допомоги обдарованим дітям під час їх адаптації та навчання. Така підтримка завжди спрямована на вирішення індивідуальних проблем конкретної дитини, що виникають у процесі її інтеграції в суспільство, тобто її адаптації, та під час отримання освіти (у дитячому садку, школі або у вищому навчальному закладі). Соціально-педагогічна підтримка є локальною, вона зумовлена тим відрізком часу, протягом якого навчається обдарована дитина, її оточенням, складанням та

реалізацією індивідуальних програм підтримки обдарованих дітей як в період навчання, так і поза ним. Таким чином, **сутність соціально-педагогічної підтримки** обдарованих дітей полягає у виборі та здійсненні спеціальних програм, які відповідають потребам дітей з надзвичайними здібностями.

Метою соціально-педагогічної підтримки є професійна діяльність педагога та суспільства, що направлена на надання відповідної підтримки обдарованій дитині, на адаптацію її до життя у суспільстві.

Як вже було вище зазначено, соціально-педагогічна підтримка полягає у допомозі дитині в період її навчання. Це стосується: укладання спеціальних навчальних програм, створення окремих спеціалізованих навчальних закладів, заснування державних та приватних фондів, які надають гранти, та ін.

Історія соціально-педагогічної підтримки обдарованих дітей у США починається ще з XIX сторіччя. На межі XX сторіччя розвиток педагогічної науки приніс усвідомлення необхідності спеціальної освіти для обдарованих дітей. Учення обдарованості у 20-тих – 30-тих рр. минулого століття відштовхувались від досліджень розумової спадковості до створення інструментарію щодо визначення обдарованих та талановитих дітей, визначення факту, що спеціальні школи не відповідали потребам усіх учнів. Першими дослідниками, що очолили рух підтримки обдарованих дітей та провели перші найвідоміші дослідження, щодо їх розвитку стали Л.М. Термен та Літа Холінгворт. [12; 6]

Дослідження, присвячені обдарованим дітям, продовжували еволюціонувати у відповідь на потреби країни, що постійно змінювались, особливо після того, як радянський союз запусив супутник наприкінці 50-тих років. Надалі дії федерального уряду у законодавчій сфері на поч. 70-тих рр. призвели до того, що школи для обдарованих дітей знову стали у центрі уваги.

Визначення обдарованості також розширило свої межі, поряд із проблемою розробки спеціалізованих програм, які пропонуються обдарованим дітям. Багато визначних подій відбулось в період з XVIII – XXI ст. Ці події були своєрідними етапами розвитку проблеми підтримки обдарованих дітей. Іноді навіть прийняття закону впливало на зміну в сприйнятті суспільством цієї проблеми.

Отже, ми пропонуємо етапи періоду становлення соціально-педагогічної підтримки обдарованих дітей в США.

Етап I. (XVI – XIX ст.)

Історія соціально-педагогічної підтримки обдарованих та талановитих дітей в США нараховує декілька століть. Необхідно наголосити, що на цьому етапі вона складалась більше з педагогічної підтримки, ніж з соціальної, а саме з надання освіти обдарованим дітям.

У цей період розвиток освіти взагалі, та освіти для обдарованих дітей зокрема, був дуже повільний. Не зважаючи на той факт, що освіта в Америці була несистематизована, оскільки це зумовлено розвитком суспільства, економічним, культурним та політичним становищем в країні, в країні почали звертати увагу на обдарованих дітей.

Ще в XVI сторіччі в багатьох колоніях освіта надавалась церквами або батьками вдома. Діти з заможних родин мали змогу навчатись у приватних вчителів. Перша офіційна система освіти сформувалась в штаті Массачусетс. 50 родинам у кожному місті було запропоновано забезпечити освітянський заклад одним вчителем, який навчав дітей читати та писати. А діти, які мали надзвичайні здібності, порівняно з їх однолітками, мали змогу отримувати більш глибоку освіту [2]

Протягом наступних двох століть відбувались зміни в освітній системі Америки. На її модернізацію частково вплинули вчення одного з перших англійських дослідників обдарованості Ф. Гальтона. У 1869 р. ним була видана наукова робота «Спадкова Геніальність» (“Hereditary Genius”),

присвячена проблемі розумових здібностей, що успадковуються наступними поколіннями. У період з 1888 – 1984 рр. вченим було проведено дослідження інтелектуальних здібностей більш ніж 7500 людей. Результатом цієї роботи став запропонований Ф. Гальтоном розподіл людей на групи: на обдарованих, або із середніми здібностями, й на таких, які були розумово відсталими [4]

Роком раніше, у 1868, Вільям Торрей Херес (William Torrey Harris), суперінтендант суспільних шкіл, зробив перші спроби надати спеціальну освіту обдарованим учням, які пізніше стали систематичними. На жаль, пройде ще 120 років, перш ніж конгрес США прийме Акт, що стосується освіти обдарованих та талановитих учнів Дж. Джевїтса, що надав статусу учням, з надзвичайними здібностями [3].

Отже, на цьому етапі розвиток соціально-педагогічної підтримки обдарованих дітей підтримувався суспільством. Однак, у цей період не всі діти мали змогу навіть отримати мінімальний рівень освіти.

Етап II. (початок XX ст.)

Цей етап розвитку соціально-педагогічної підтримки характеризується розвитком досліджень як в галузі надання освіти, так і початком розвитку процесу виявлення обдарованих і талановитих учнів.

Вже на початку XX століття соціально-педагогічна підтримка набирає стрімкого розвитку. У 1901 І. Ворстер (Worster) відкрив першу спеціалізовану школу для обдарованих дітей в штаті Массачусетс. Пізніше, у 1905 році, французькі дослідники А. Біне та Т. Саймон розробили тести на ідентифікацію дітей з високими розумовими здібностями для того, щоб надавати їм (обдарованим дітям) навчання в окремих спеціалізованих класах. Ці тести визначали розумові здібності учнів шляхом порівняння їх зі здібностями звичайних дітей (з середніми розумовими здібностями) відповідно до їх віку [7; 2].

Знадобилось ще десять років на опрацювання цих тестів на практиці. Цією проблемою займався у 1926 році Л. Термен, відомий американський вчений, який зробив неоціненний внесок у дослідження обдарованості й у 1919 році був нагороджений освітнім відділом Фонду Рокфеллера за значний внесок у національний розвиток тестів інтелекту (бо саме завдяки цим тестам протягом року більш ніж 400000 тестів було проведено в загальних початкових школах [13, 2; 1]). Вніс зміни до тестів Біне-Саймона та опублікував свою працю «Вимір інтелекту», де представив *тести Стенфорда-Біне*, які назавжди змінили тести інтелекту в американській освіті та широко використовувались в США для вимірювання інтелектуальних здібностей людини. Ця робота мала великий вплив на розвиток освіти не тільки в США, але й в інших країнах, особливо в першій половині ХХ сторіччя. Окрім цього Л. Терменом були створені *Стенфордські тести досягнення*, які були використані в його лонгітюдних дослідженнях обдарованих дітей. Одним з видатних внесків цього дослідження стало впровадження автором в педагогіку та психологію терміну «*коефіцієнт розумових здібностей*» («IQ») [12; 18].

За це десятиліття відбулись ще й інші суттєві події, зумовлені політичним та економічним становищем країни, що вплинули на розвиток проблеми підтримки обдарованих дітей. Участь США у другій Світовій війні викликала необхідність у мобілізації в масштабі великої армії. *Тести Альфа та Бета* були створені та впроваджені серед більш ніж мільйона солдат. Саме Л. Термен та його студент А. Отіс допомагали Військовим Силам США розробляти ці тести [18]. Тести Альфа та Бета були розроблені на основі тестів інтелекту з урахування лінгвістичного аспекту. Отже, Альфа тести були розроблені для англомовних солдат, в той час як Бета тести для тих, хто погано говорив та розумів англійську мову, або взагалі не знав її. Кожен тест складався з пунктів, що варіювались залежно від того, для кого вони були призначені (англомовні або ні). Розробка

таких тестів зробила значний внесок у розвиток виявлення людей з надзвичайними здібностями, незалежно від їх походження [13]

Розвиток підтримки та виявлення обдарованих учнів надалі ставав все значним. Так, протягом 1918 - 1926 рр. майже щороку відбувалися визначні події в історії розвитку дослідження обдарованості. У 1918 р. Л. Стедмен заснувала «*кімнату можливостей*» для обдарованих учнів при Університеті Каліфорнії. У 1922 р. Л. Термен почав своє найдовше лонгітюдне дослідження обдарованих учнів, що залучило 1500 обдарованих учнів [12]. У 1922 Л. С. Холінгворт заснувала клас спеціальних можливостей в Нью-Йорку для обдарованих учнів, де група дітей віком від 7 до 9 років з показником IQ вищим за 155 навчались протягом 3 років. Цей експеримент наслідував дві цілі: *перша* – дізнатися якомога більше про обдарованих учнів, враховуючи оточення в родині, психологічні, фізичні та соціальні характеристики дітей; *друга* – підібрати відповідну програму, яка б відповідала всім потребам обдарованих учнів. Результатом цього дослідження стали 40 наукових статей та підручник «Обдаровані діти» [7].

Дослідження проблеми обдарованості знайшло своє продовження в праці Л. Термена «Генетичні дослідження Геніїв» [12]. У цьому дослідженні автор звернув увагу на такі характеристики обдарованих учнів як: значна відмінність їх у школі, більш розвинуті фізична та емоціональна сторони, порівняно зі звичайними учнями, надзвичайні здібності у навчанні, емоційна стабільність.

У 1936 році, Л. Холінгворт продовжує свої дослідження обдарованості та проводить другий експеримент. Цей експеримент, на відміну від попереднього, залучив не тільки дітей з високим показником IQ, але й дітей з труднощами у навчанні. Школа, в якій проводилось дослідження стала відома як «*Школа для обдарованих дітей Л.*

Холінгворт». Навчальна програма, за якою відбувалось навчання, називалась «*еволюція звичайних речей*» [6].

Отже, початок ХХ століття характеризувався збільшенням інтересу до виявлення обдарованих дітей, стрімким розвитком відповідної освіти для таких дітей, створенням спеціальних шкіл та розширених навчальних програм. Навіть складне політичне та економічне становище країни в цей період, її участь у Світовій війні не загальмувало дослідження обдарованості, а навпаки надало поштовх до більш детального вивчення цієї проблеми.

Етап III. (середина ХХ ст.)

Досліджуючи цей період розвитку соціально-педагогічної підтримки обдарованих дітей, треба зазначити, що двадцяте століття характеризується численними спробами реформувати американську освіту, включаючи розвиток нових методів навчання. Поява відкритих класів в 70-тих рр., зміна концепції середньої школи та багато інших подій є одними з визначних характеристик цього періоду.

Протягом цього етапу відбулись наступні події: у 1941 році школа Гантер впроваджує нову політику школи для інтелектуально обдарованих учнів. До школи відбирались діти з високими показниками IQ. Це була школа-лабораторія для обдарованих дітей. Діти, які навчались в ній, відрізнялись незалежністю та винахідливістю, зацікавленістю та наполегливістю, мали гарну пам'ять та великий словниковий запас – вони були творчо та інтелектуально обдаровані. Школа складалась з початкового рівня – до 12 класу (в середньому 360 учнів) та 1200 учнів старшого рівня.

1944 рік – це рік, коли відбулась одна з перших реформ освіти – було прийнято *закон про пільги демобілізованим*, який надавав їм можливість отримати вищу освіту. Це збільшило кількість людей, які мали вищу освіту, а отже інтелектуально розвинутих.

Пізніше, у 1950 році Дж. Гілфорд у своїй доповіді на конференції розширює вимір інтелекту до багатоаспектного [6].

Наступна реформа відбулась у 1950 році, коли Національний науковий фонд прийняв документ, що забезпечив підтримку досліджень у галузі науки та техніки.

1954 рік був визначним в історії розвитку соціально-педагогічної підтримки обдарованих дітей, оскільки в цьому році було засновано *Національну асоціацію обдарованих дітей*, яка є некомерційною організацією батьків, учителів, працівників освіти і суспільних лідерів, які об'єдналися для того, щоб засобами відповідних навчальних та соціальних програм задовольнити унікальні потреби дітей з надзвичайними здібностями і дітей потенційно обдарованих. Поява такої асоціації свідчила про те, що питання підтримки обдарованих дітей розглядалось не тільки у сфері освіти, але й у соціальній сфері.

У 1957 році відбулась концептуальна зміна у розумінні урядом важливості питання виявлення та навчання обдарованих дітей для всієї держави. Запуск Радянським Союзом першого супутника змушує Сполучені Штати переглянути якість американської освіти та науки. Результатом став *законопроект про Національний захист освіти*, який надавав один мільярд доларів на покріплення освіти, науки та техніки. Усі працівники освіти були націлені на пошук та виявлення обдарованих учнів, яким пізніше буде надано спеціальну освіту.

Цього року виходить перший номер періодичного видання «*Обдарована Дитина*» - освітнього журналу Національної асоціації обдарованих дітей. Цей журнал публікував статті з новою інформацією та поглядом на розвиток обдарованості та таланту в контексті шкільної освіти, вдома та в суспільстві. Цей журнал також був своєрідним архівом для Національної асоціації обдарованих дітей через те, що публікував офіційні документи організації.

У 1958 році відбулась одна з найбільших подій в освіті для обдарованих дітей – було прийнято *Закон про національних захист освіти*. В першу чергу він надавав поглиблену освіту з математики, фізики та іноземних мов. Він також впроваджував підтримку надання освіти в інших сферах (технічну освіту та географію, англійську мову, як другу та ін.)

Період середини ХХ століття ознаменувався прийняттям закону про права та обов'язки громадян, який надавав всім громадянам США рівні можливості на отримання освіти.

Не дивлячись на всі спроби змінити та покращити освіту для обдарованих дітей, в цей же період виникало багато проблем, а саме: обдаровані учні все ще не мали законних прав на «вільну та відповідну загальну освіту», які мали діти-інваліди, хоча винятковість перших не була меншою; більшість обдарованих учнів все ще проводили багато часу навчаючись у звичайних класах, де навіть використання нових методів у навчанні не задовольняло всіх потреб учнів з надзвичайними здібностями [7; 11; 14].

Етап ІV. (кінець ХХ ст.)

Наприкінці ХХ століття розвиток проблеми обдарованості набув ще більшої вагомості на державному рівні. Цей період розвитку визначився прийняттям багатьох офіційних документів, які до сих пір відіграють головну роль в дослідженнях обдарованості.

Так, першою такою подією стала *доповідь С. Мареленда* від держдепартаменту США у 1972 р. комітету освіти Конгресу США, в якій репрезентувалося перше офіційне визначення обдарованості [9].

У 1974 році Відділ обдарованих та талановитих виокремився з-поміж Міністерства освіти та набув офіційного статусу.

У 1983 році виходить доповідь «*Нація в небезпеці*». Ця доповідь містить політику освіти обдарованих учнів, підвищує навчальні стандарти

та забезпечує відповідною програмою обдарованих школярів. Це одна з найвагоміших подій у розвитку освіти обдарованих учнів [17].

Через 5 років відбувається ще одна спроба реформувати освіту для обдарованих учнів – у 1988 році конгрес США приймає *Закон про освіту обдарованих і талановитих учнів Дж. Джевітса*, як частину зміни закону про початкову та середню освіту. Цей закон складався з трьох основних компонентів: дослідження ефективних методів тестування, виявлення та складання програм, які розробляються Національним дослідним центром обдарованості; надання грантів тим навчальним закладам, що впроваджують окрему освіту для обдарованих дітей та надання грантів штатам та округам за введення спеціальних програм для обдарованих дітей [2; 3].

У 1990 році відбулось заснування *Національних дослідних центрів обдарованості* на базі Університетів Коннектикута, Вірджинії та Йеля. Це сприяло більш динамічному розвитку досліджень обдарованості в США.

У 1993 році виходить доповідь Департаменту Освіти США «*Національна досконалість*»: Положення про розвиток американського таланту. В цій доповіді показано як Америка нехтує найталановитішою молоддю. У доповіді надаються декілька рекомендацій щодо впливу останніх десятиліть на дослідження в галузі надання освіти обдарованим дітям [16].

У 1998 році Національна асоціація обдарованих дітей публікує *стандарты програми для обдарованих дітей*. Ці стандарти структурують програми для обдарованих дітей. Автори стандартів керувались наступними принципами:

- стандарти це аспекти, які вимагають чіткої відповідності навчальних програм та напряму, пов'язаного з обдарованими учнями, які постійно зростають та розвиваються;

- стандарти демонструють професійний консенсус критики освіти для обдарованих, що всіма приймається;
- стандарти повинні спонукати, а не диктувати шляхи досягнення високих результатів;
- стандарти поділені на 7 критеріїв програми: план програми, керування програмою, відбір учнів для програми, викладання програми, соціально-емоційне керівництво, професійний розвиток, оцінювання програми.

Завдяки цим стандартам було досягнуто максимальної відповідності освіти для обдарованих дітей та потребам, які ці діти мали.

Отже, цей період розвитку соціально-педагогічної підтримки обдарованих дітей характеризується продовженням та поглибленням вивчення обдарованості майже в усіх сферах соціуму: в родині, в суспільстві, в школі, що свідчить про зацікавленість держави обдарованими дітьми. Розуміння урядом того, що майбутнє країни залежить саме від генерації, яка повинна бути якомога інтелектуально обдарованішою, сприяє розвитку досліджень проблеми обдарованості, проблеми надання освіти обдарованим дітям. Прийнята велика кількість законів, що надають можливість розвитку освіти для обдарованих дітей сприяє покращенню якості спеціальної освіти для дітей з винятковими здібностями.

Етап V. (початок XXI ст.)

Початок XXI століття характеризується продовженням реформування освіти для обдарованих дітей, розвитком соціальної підтримки дітей з надзвичайними здібностями.

У 2002 році було прийнято закон «Жодної забутої дитини». Це акт конгресу, який спочатку був запропонований Дж. Бушем переглядає декілька федеральних програм, націлених на покращення надання початкової та середньої освіти, а також забезпечення батьків більш

вільним вибором школи для навчання. Мета цього закону надати змогу всім учням отримати знання на якісно вищому рівні [15].

У 2004 році була опублікована промова *«Ошукана нація: Як школи затримують розвиток найталановитіших учнів Америки»*, яка висвітлювала не співвіднесеність між дослідженнями обдарованості та освітою, яка надавалась обдарованим дітям департаментом освіти США [2]

Цей історичний етап розвитку соціально-педагогічної підтримки лише розпочався, і в майбутньому має багато можливостей поглибити, розвинути та покращити рівень спеціальної освіти для обдарованих дітей, оскільки немає межі досконалості. Кожна наступна генерація має свої певні відмінності від попередньої, характеризується проявами обдарованості в більших сферах людської діяльності, що в свою чергу вимагає окремої соціально-педагогічної підтримки.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку Отже, історія розвитку соціально-педагогічної підтримки обдарованих дітей в США має дуже глибокі корені. Вона бере свій початок ще у XVIII столітті та поступово розвивається протягом наступних сторіч. Питання обдарованості кожного десятиліття набуває все важливішого державного значення, про що свідчать державні документи та прийняті закони. Проблемою обдарованості займається багато дослідників: педагогів, психологів, політиків. Аналіз освітніх документів свідчить, що США, починаючи з середини минулого століття, все більше звертає увагу на надання відповідної освіти обдарованим дітям за для того, щоб вони могли повністю розкрити та розвинути свій потенціал на користь держави. Все це сприяє економічному, технічному та науковому розвитку держави.

Виявлення особистісних та професійних якостей вчителя обдарованого учня становлять предмет нашого подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Chapman P. D.* Schools as Sorters: Testing and Tracking in California 1910-1925. A paper delivered to the San Francisco Commission on Education / Chapman P. D. - April 8, 1979.
2. *Colangelo N.* A nation deceived: How schools hold back America's brightest students. Blank International Center for Gifted Education and Talent Development / Colangelo, N., Assouline, S. G., & Gross, M. U. M. – Iowa City, IO: The Connie Belin & Jacqueline N., 2004.
3. *Colangelo N.* Handbook of gifted education // 2nd ed. / Colangelo N., Davis G. – New York: Allyn and Bacon, 1997.
4. *Fancher P.* Pioneers of psychology / Fancher P., Raymond E. – New York: W. W. Norton and Company, 1979.
5. *George W. C.* Educating the gifted: Acceleration and enrichment / George W. C., Cohn, S. J., & Stanley, J. C. - Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1979.
6. *Guilford J. P.* Creativity. American Psychologist / Guilford J. P, 1950. – P. 444 – 454.
7. *Hollingworth L. S.* Gifted Children: Their Nature and Nurture / Hollingworth L. S. – New York: The Macmillan Company, 1926.
8. *Johnsen S. K.* Identifying Gifted Children: A Practical Guide. Title XIV, / Johnsen S. K. - Waco, TX: Prufrock Press, 2004 – P. 103 – 382.
9. *Marland D., Jr.* Education of gifted and talented. Report to the Congress of the United States by the U.S. Commissioner of Education / Marland D., Jr. – Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1972.
10. *Otis A. S.* A criticism of the Yerkes – Bridges point scale, with alternative suggestions / Otis A. S. // Journal of Educational Psychology, 1917 – N 8. – P.129 – 150.
11. *Slavin, R.E.* Research on cooperative learning: Consensus and controversy. Education Leadership, Slavin, R.E. 47(4), 52-54 (1989/1990a).

12. *Terman L.M.* Genetic Studies o Genius (Vol. I). Mental and physical traits of a thousand gifted children. / Terman L. M. – Palo Alto, CA: Stanford University Press.
13. *Terman L. M.* Mental and physical traits of a thousand gifted children. Genetic studies of genius. Vol. I / Terman L. M. – Stanford, CA: Stanford University Press, 1925. – 52 p.
14. The Encyclopedia of Education. Macmillian – New York, 1971
15. The No Child Left Behind Act of 2001 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ110/content-detail.html/>
16. The National Excellence: A Case For Developing America's Talent of 1993 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ed.gov/pubs/DevTalent/toc.html/>
17. The Nation at Risk of 1983 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ed.gov/pubs/NatAtRisck/index/html/>
18. *Yerkes R. M.* Memoirs of the National Academy of Science. Psychological examining in the United States Army. Vol. 15 / Yerkes R. M. – Washington, DC: National Academy of Science, 1921.

Довідка про автора

Бабенко Інеса Євгенівна

Викладач кафедри практики мовлення та інформаційних технологій
ГДПШМ

Донецька обл., м. Артемівськ, вул. Ювілейна б. 81, кв. 20.

095 349 26 24

063 704 47 02

027 49 35 80